

САНД ОЛОХ

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 95
(8540)
СЭРЭДЭ

2000 СЫЛ
АТЫРДГАХ ҮЙН
23 КҮНЭ

ЧУРАПЧЫ УЛУУХУН ХАҢЫАТА

Ходуһаттан сонуннар

Яковлевтар—хотуурдаах бастыңнара

Куораттыр суол кытытыгар, Бөгүтүтэ анныгар күөх хампа тыанан тулаламмыт Уллуһахтаах дьэн алаас нэлэһийэр. Бу 29 гектардаах хотуһаны Одьулуун төрүт-уус олохтоохторо Яковлевтар бас билэллэр. Алаас быйыл санаа хоту күөх быйанынан аллыбыт—отчуттар 18 кэбинини кэчигирэппиттэр, өссө 200-чэкэ бугул бачыгыраан көстөр.

Алаас унуоргу сабатыгар оллоон, балакка көстөр, бэтгэх кэбинилэр тастарыгар шасси трактор үлэлээн битигириир. Тохтолпуггар биір хара бараан сирэйдээх киһи өнөс гынаат, ыстанан түстэ. Николай Егорович орто уола, суолу тутар-өрөмүөнүүр унаастааха үлэлиир Егор Николаевич эбит.

—Көмөлөһө кэлэ сылдыабын. Барыта адабытынын төрдүөбүт. Муннууга кыргыттар кэлэн көмөлөһөллөр. Кизинит салааһыннаах, онон сыл ахсын 11-дин энин оту ылабыт, быйыл саамай өлгөмнүк үүнэ. Ойүлэтэ сагаланыабыттан үлэлээбиллэйт. Түөрт оппугун ардахха билдэтибит. Техникабыт дьэн бу эрэ. Икки аттаахпыт. Онон мустарабыт. Шассига прицеп холбоон оппугун тизийэһтээхпит, бүгүн онон дьарыгыры-

ам, —диір Егор Николаевич. Алаастара күрүөлүөхтэриттэн үчүгэйдик үүнэр буолбут. Онон Чурапчынан, Одьулуунунаа сүөһү-ас иитинэр кыахтаммыттар.

Дьэнэ кэргэн аба баһылыгы Н.Е. Яковлевы улуус аба көлүөнэ дьонно үчүгэйдик билэр буолуохтаахтар. Одьулуун бааһыналарыгар бурдугу үүннэрэр звенону 15 сатабыллаахтык салайбыта, ортотунан гектартан 16-лыы центнергэ тийэс көмүс туорабы хомуйаллара. Комбайнер, тракторист тизэ чулуута Николай Егорович, үрдүк таһаарылаах үлэтэ “Бочуот знага” уонна Октябрьскай Революция орденнарынан бэлэстэммитэ. Кырдыаас ааспыт саас муус устарга 70 сааһын туолбута эрэри, үлэттэн иллитин араар-

бат-биһиги тийинбитигэр налбатын көлүөнэтэ моһуогурбутун саркалыы олорор этэ. Бу налбаны бэйэлэрэ толкуйдаан оморбуттар. Тимир турбалары бысталаан, олору колбуу иһэрдэн баран, налба соһуллар мастарын укпугуттар, кытытынан эмиз кылгас турбалар туруору олордуллубуттар.

—Эрэй үөрэтэр буоллаба. Ити турбаларга тоһоҕо маһы хороччу анныабын да, төһө баһарар бугулу тизинэххэ сөл. Биһиги сүүрбэллэи бугулу тизэбит. Быйыл баһас от үүнүүтэ үчүгэй, арыый көлөһөрдөөх киһи төһөнү баһарар оттуон сөл, —диір кырдыаас. Кинилэр хаһаайыстыбаларыгар 15 сүөһүлээхтэр эбит. Оболор тизэс туһунан, оттон Николай Егорович-

таах 9 оболлохтор. Тэлгэлээс кууруссалар хаамсаллар, хортуппуй ото өрө анныабыт, теплица эмиз баар. Быйата, хотуһа да, тизэргэннэ да үлэ күөстүү оргуйар. Улахан уол Николай Николаевич салгыы бурдук быһытыгар үлэлиин барыахтаах, Егор Николаевич—тэрилтэтигэр, оттон Яков дьонно-уоту дьаһайар. Дьэ, ити курдук асальы уолуу түөрт Яковлевтар дьылы быһаарар кэмиз күргүөмнээхтик үлэлиилэр.

М.СИДОРОВА.

Хаартыскаларга: Николай Егорович налбатын өрөмүөнүүр; Егор Николаевич шасситынан бүгүн от тизинэхтээх.

УЛУУСКА ОТТООХУН СВОДКАТА
(Атырдыах үйүн 21 күнүнээри туругунан)

НЭҢИЛИЭКТЭР	БЫЛААН(т)	КЭБИНИИ(т)
Алабар:	1900	980
Бааһынай хай.		180
Нэһилиэнньэ		600
«Чыаллара» ТХПК		200
Бахсы:	900	950
Бааһынай хай.		200
Нэһилиэнньэ		750
Болтоно:	1900	1600
Бааһынай хай.		700
Нэһилиэнньэ		900
Болугур:	2620	1530
Бааһынай хай.		84
Нэһилиэнньэ		1100
«Мындабаайы» ТХПК		346
Арыылаах:	1200	1210
Бааһынай хай.		350
Нэһилиэнньэ		860
Кытаанах:	1900	1910
Бааһынай хай.		800
Нэһилиэнньэ		1110
Мэлдьэхси:	180	150
Бааһынай хай.		40
Нэһилиэнньэ		110
Мугудай:	1800	1400
Бааһынай хай.		470
Нэһилиэнньэ		930
Соловьев:	1900	1770
Бааһынай хай.		550
Нэһилиэнньэ		1220
Сылан:	2400	2230
Бааһынай хай.		1292
Нэһилиэнньэ		938
Төлөй:	1200	814
Бааһынай хай.		50
Нэһилиэнньэ		764
Одьулуун:	2400	1840
Бааһынай хай.		810
Нэһилиэнньэ		1030
Хадаар:	1900	1550
Бааһынай хай.		150
Нэһилиэнньэ		950
«Хадаар» ХЭТ		450
Хатылы:	2000	1715
Бааһынай хай.		705
Нэһилиэнньэ		1010
Хайахсыт:	1800	1760
Бааһынай хай.		280
Нэһилиэнньэ		1480
Холтоҕо:	2100	1840
Бааһынай хай.		340
Нэһилиэнньэ		1500
Чакыр:	1800	1655
Бааһынай хай.		815
Нэһилиэнньэ		840
Чурапчы сал:	3000	3300
Бааһынай хай.		300
Нэһилиэнньэ		3000
Түөй:	600	550
Бааһынай хай.		380
Нэһилиэнньэ		170
Улуус үрдүнэн:	33500	28754
Бааһынай хай.		8496
Нэһилиэнньэ		19252
Коллективнай хай.		996

Ааспыт нэдиэлээс улуус үрдүнэн оттооһунга сыллаабы соруудах 95,8 оттон эбии соруудабын киллэрэн туран, 85,8 бырыһаанынан толорулуна. Окко кириэхтэриттэн татимнээхтик үлэлээбит нэһиликтэр сыллаабы кирбиэлэрин хайы-сах ыллылар. Ол курдук, Кытаанах итиннэ Арыылаах, Бахсы нэһиликтэрэ итиннэ Чурапчы сэлэтиннэ соруудахтарын аһары толордулар. Бааһынай хаһаайыстыбалара мэлдьи буоларынын көрдөрүүлэрэ үрдүк. Оттон табаарыстыба отчуттара да кинилэргэн хаалсыбаттар. Ол курдук, “Мындабаайы” таб. 46, “Чыаллара таб.

30 тоннаны тустаах нэдиэлээс эбии кэбистилэр. Оттон престэһинкэ үлэ эмиз куһағана суох. Мындабаайылар 61, чакырдар 10, оттон сыланнар 45 тоннаны эбии түрбэлээтилэр, онон улуус үрдүнэн барыта 701 тонна от престэһинкэ. Биһиги даһаны сыллаабы соруудахтарын толоруохтара ыраах нэһиликтэринэн Болугур, Одьулуун, Хатылы, Болтоно, Мугудай, Холтоҕо буолаллар. Мантан хаалбыт күннэргэ өрүсүһэргитигэр.

Улуустаабы тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Кырдыбаастарга кыһамны

Кыһи олобо, саһар-быт сөбүрдөх күһүнү курус тыалга тэлээрэ-ринни, күнтэн-күн тийигин быспакка элэннээн аастаһын ахсын, иннэ кылгаан, кэннэ уһаан, били "кырдыар кырыс" диір кэмнэрэ сотору да сорус тийэн кэлэр. Кырдык да эдэр, эрчимнээх сылдыан санаабыккар сатыы, сөбүлээбиккэр сүүрэн тийэн, кары күүһэ, сүрэх баата баарын тухары кыһалга диэн кыратын билэбин. Онтон, кырдыан үлэни-хамнаһы кыһабат, дыадыаһа араһлат буоллабына кыһалга обургу кырыы-кырыһытын аһыар буоллаба.

Хомойуох иһин, билигин ыарахан кэмнэ көрөр-истэр, аһыар-хараһыйар, көмө-тирэх буолар, аатын-ааттар ыччата суох кырдыбаас үксээн иһэр. Маныаха республика, улуус көмөтө-оруола улахан.

Чурапчы улуусун Урэх Күөрэ учаастагар улуус социальнай харалатын управлениета көбүлээһининэн үһүс сылын кырдыбаастар интернаттара үлэлир. Маннай, 1998 сыл алтынньытыгар ЦСБО (центр социально-бытового обслуживания), кырдыбаастар дьыллар

дизин аһыллыбыта, онтон СР Правительствотын 383 №-дээх уурааһынан быйыл тохсунньу 1 күнүттэн интернат буолла. Ураһыта диэн — урут кырдыбаас пенсиятын барытын лөглөччү ылар, аһын-таһаһын бэйэтэ булунар, манаа хоһор, үтүгү ар эрэ эбит буоллаһына, билигин пенсиятын 25 бырыһыанын илиитигэр ылар, онтон ордугар бэлэм ас-танас, быраас көмөтө, эмл-томл көрүллэр. Билигин сүүрбэ биэс миэстэлээх интернатка уон аһыс кырдыбаас аһыс хоһунан икхилин, үстүү буолан олоһоллор. Үлэһиттэр үгүстэрэ огуускаа сылдыар буолан, билигин биэс сэр В.В.Абрамова уонна санитарка Е.М.Седалищева көрсөн, интернат олоһун-дьаһабын туһунан кэлсэтилэр.

Кырдыбаастары барыта уон сэттэ үлэһит: директор В.Т.Тарасов, завхоз Е.Г.Копирин, бухгалтер Н.Д.Толстоухова, сизстэрэ-хаһаайка С.Капитанова, инки позар, культурнай сыны-аланнары тэрийэччи, түөрт санитарка уо. д. а. көрөллөр-истэллэр эбит. Аһыһытын "Чурапчы" ПО хаачыйар. Астарын көрүгэ араас

ол курдук суорат, үүт, эт, халбаһы уо. д. а. Онтон сылаас хааһы, мин, бурдук ас күн аһым астанар.

Интернат сака үлэһэн ээр буолан кыра сиппэт-холпот, итэһтэр ханна барыахтарай, холобур кырдыбаастар да, үлэһиттэр да таһас-сал өттүгүн харчыһылы мөлтөөн этэллэр. Танаһыкан "Күһүк" коллективнай предпрятие хаачыйыахтааба, тигэр танаһа кэлэн биэрбэккэ хойутаабыт. Кырдыбаастар радиону үлэлэтэллэрингэр, баанык тутуутун бүтэрэн үлэһэ киллэрэ оксоллоругар баа санааларын эттилар.

Кыһынка бэлэмнэни үлэлэр, кырааскалаһын, исбиэскэлээһин, муоста оһоһууга ытыһылаахтар, дьиз-уот коммунальнай хаһаайыстыбата итэһтэр системаны бэрэ-бизрээһингэр, оһору-оһоһах. Мантан күһүн эмиз интернат үлэһиттэрэ ытык кырдыбаастарын хаар-муус арыһтар кыһа кыһын кыһа батыттан көмүскүүр, арааһаттаран арааччылыыр үгүс үлэлэрин түбүгэ сабаланыа.

Светлана БОРИСОВА.

Одоулуун иһиликкэр лицей тутуугар үлэ бара турар. Арменни Ленинна хуоратыттан аһыс кыһылаах биргээдэ, Артем Хантрян салайыһынан кэлэн үлэли-хамсыы сылдыар. Биэс-алта сылынан манаа лицей сана улахан дьыллэ дьэндэһэн ыччаты итэ-үөрэтэ, билин-көрүү сырдык аартыгар уһуһа туоһа.

С.БОРИСОВА, Хаартыскаа: үлэ үгэнэ.

Оскуола олобо

Туһалаах күрө

Билигин оскуолабыт базатыгар быйыл сайын учууталлар идэлэрин таһымын үрдэтэр сылаах курс ытыһыныа.

Үөрэх үлэһиттэрин идэлэрин үрдэтэр институт естественнай наукаларга кафедраларын сибидиссэһэ Т. С. Евграфова сылдыан бэрт сонун, билигин кэмнэ товроостоох курсу илээн-сабалаан ытта. "Үөрэтии сана технологиялар" диэн темага үрдүк теоретическай таһымнаах лекциялар

буоллулар. Тамара Семеновна уруоктары бэйэтэ көрдөрөн, ырытан биэрдэ, учууталлар тэһэ үлэстэллэр.

Биирдии оһонон туһаайан үөрэтии методикатыгар учууталлар группанан арааһан урук айан көмүскээтилэр. Курска дьарыктаммытар омук тылыгар дьарыктанан, компьютерга үлэлээн элбээн биллилэр-көрдүлэр. Түмүккэ бары зачет туттардылар.

Инникитин биіргэ

үлэлэһиэх, салгыи оскуолабыт базатыгар проблемнай даһаны, фундаментальнай даһаны курстары тэрийэн ытарга былааннаабыт. Манык миэстэтигэр тэриллэр курстар көдүүстэрэ улахан, сылдыы да көхтөөх. Туһалаах көмөтүн иһин Тамара Семеновнага махтанабыт.

А.БОРИСОВА, Дирингээһи агро-оскуола методина.

Проблемалар, санаалар

ЭРДЭТТЭН БЭЛЭМНЭНИЭХХЭ

"Саха сирэ" хаһыат от ыйын 19 күнүгэр 2000 с. "Ученыйдар сэрэтэллэр" диэн рубрикага ТХСНЧИ научнай консультана, экономическай наука кандидата Егор Давыдов туорахтаах культура уонна от үүнүүтэ күн сарданаларын олус активнай сылларга геомагнитнай активност кыра сылларын кытта сөл түбэллэригэр үгүс тутулуктаахтарын учуоттаан Республика үрдүнэн оту бэлэмнэһин кэмэин туһанаах кэмнэ оһорбут билгэлээһиннэрин кытта биллэһиннэрэр. Кини уһулуччулаах ученай А.П. Чижевский кымытын туһамыт. Абалтаабыт чакчылар кини баһарар итэһтэр кырдыктаахтар. "Күн сарданаларын активностын индексэ 1968...1970 сылларга саамай үрдүк этэ, 1970 сылга ол кэмнээри алта сылтан саамай намыһах геомагнитнай активносттаах этэ, ол сыл республикага үүнүү суортун боруобалыыр учаастактара намыһах үүнүүнү ылыһтар. 1979, 1980, 1981, 1982 сылларга күн активносттаах этэ, ол кэмнээри алта сылтан саамай намыһах геомагнитнай активносттаах этэ, ол сыл республикага үүнүү суортун боруобалыыр учаастактара намыһах үүнүүнү ылыһтар. 1979, 1980, 1981, 1982 сылларга күн активносттаах этэ, ол кэмнээри алта сылтан саамай намыһах геомагнитнай активносттаах этэ, ол сыл республикага үүнүү суортун боруобалыыр учаастактара намыһах үүнүүнү ылыһтар."

ордук күүстээх этэ. 1980 сылга, ол иннинээһи 11 сылтан күн геомагнитнай активносттаах аһыһынан бурдук үүнүүтэ эмиз аһыһах буолбута.

1974, 1977, 1981 сылларга күн активносттаах онугар түспүтэ. Бу сылларга үрдүк үүнүү ылыһыта. Оттон 1965, 1969, 1972, 1978, 1981, 1985, 1987, 1991 сылларга күн уонна геомагнитнай активносттара түспүтэ, от, бурдук үүнүүтэ эмиз намыһахыта. Ити курдук күн уонна геомагнит активносттара уларыһыта от, бурдук үүнүүтүгэр быһаччы дьайаллар.

2000, 2001, 2002 сылларга күн активносттаах онугар үрдүк үүнүүтэ, оттон геомагнитнай активносттаах быһаччы намыһа. Бүлүү улуустарыгар 1968, 1979, 1989 сыллар курдук кураан күн-дьыл буолуоһа. Онтон кини улуустарга бэс ыйыгар орто көрдөрүүтүн бачача элбэх сөнүү түһүбэ, онон республика үрдүнэн оттоһун 5-10 бырыһыан элбээн 550 тыһ. тоннага тийиһэ. Бүлүү улуустарыгар

бэс, от ыйдарыгар кураан күнүгэр бурдук үүнүүтүн мөлтөтүөхтэрин сөп.

2001 эбэтэр 2002 сылларга күн активносттаах үрдүүр, ачыыр хамсааһынын улаатыта геомагнитнай активност аччаабыт 1995 сыллаабыттан лалыта. Онуоха биллэһтэн бэлэмнэһиһэ наада — диэн ученай кэмнэ субэлэри биэрэр. Сүөгүгэ сизтэр оту, бурдук, симэһинээх аһыһык хаһаһын — страховый фонддарын тэрийэргэ, хоһуһаны, мэчирэни нүүлүтэр, эбэтэр куурдар системалары чөлүгэр түһэрэн үлэлэтэргэ, элбэх сыллаах оту ыһыһы кэнэтэргэ, хоһуһаа минеральнай уорбурдууну туттарга, үүнүүлээх ыраах сирдэргэ оту түүккээн кыһыһтарга, геомагнитнай активност аччаабыт сылларын кэмнээһи 2002 уонна 2003 сылларга от үүнүүтэ үрдүбэ, бурдук да үүнүүтэ үрдүөн сөп", — диір ученай.

Күн уонна геомагнит активносттарын өр сыл-

ларга кэтээн көрбүт, онно олоһуран сөптөөх түмүктэри оһорбүт, республикабыт тыатын сирин олоһор хабааннаах субэлэри оһорбүт ученай кытта сөбүлэһэн туран, тыа сирин кырдыбаас олоһоттоо мин күһүгүгү өртөөһүнү туһаныахха диэн этилээһиник. Суткураан диэн тутун Чурапчы олоһоттоохторо билбит суолбут, Абэ Дойдуну көмүскээбит Улуу сирин кэмнээһи халлааны хаххалыыр аһыһа холпот уот кураан сайыннарыгар үтүө санаалаах ыаллы оройуоннарыт босхо көмө-тирэх буоланнар Улуу Эбэһитигэр Өлүөнэ Өрүскэ, бэл Бүлүүгэ тийэ, ыалларбыт Уус-Майалар Нуоталарыгар оттоон элбэхтик өрүһүмүлүт. Балыһкан көмөнү Республикабыт салалтата, бөдөн предпрятиелар оһорбүттара. Көлүөһэ үрдүттэн туораталаабыт кыстыктарбыт бааллара. Үтүө үгэстэрдээхпит — ойуурдаах куюбах октубат.

Мин "Улахан уу кэмнээһи санаалар" диэн суруклар ыаллы улу-

устарбытыгар изспит туһунан санааһытааһын. Айылба икэбит барахсан кэлин сылларга бэйэтин күөх быйаһынан чурапчылар ааспыт сүт-кураан сылларын идээһиннэрин оһорунарытыгар көмөлөстө. Ол инни айылбабыт "бизрбит кыаһын толору туһанан хоннохтоохтук оттуурга, элбэх оту хаһаанарга ыһырытым. Төһө даһаны үгүс үтүө хоһуһалардаах үрэхтэрбит ууга бардаллар, улуус быйыл даһаны былааһын толоруо диэн бөһө эрэллээһиник. Алаастарбыт барахсаттар тэбэхтэрэ, үрэхтэрбит ууларга түһүөхтэрэ, Аһыһах хонуктаах кураан күннэри мүнчү тутууохха, үрэхтэр ууларын хорон түһэриһэххэ.

Чугаһаабыт курааны утары улууспут иһинээһи өһсүбүт сылларбытыгар тоһур хотуур түспүтэх урууларбытын күһүнүн өртөөн сууһунэн таалаах хоһуһаны кэнэтэр кыахтаахпыт. Ыаллыны Уус Майалары кытта үтүө үгэһи салһаан кэлин сылларга оттоммөтөх Нуотара үрэххэ урут Чу-

рапчылар оттуу сылдыһыт тыһыһынанан тоһона оту бээрбит ланхаба былдытаа сытар хоһуһалары күһүн от-мас харалаабытын кэмнэ, хаар түһүөн иннинэ урут туһана сылдыһыт нэһиликтэр куустэринэн, кинилэргэ сыһыран, күһүгүгү өртөөһүнү тэрийиһэххэ. Онук кэмнэ сылларга бырабылла сытар Амма-Нуотара иккэ ардынааһы Куолума уо.д.а. үрэхтэри барыларын көрүөххэ, өртөөһүнү ыһытаахха. Бу үлэни улуус т/х управлениета, сир туһаны (землеустроитель) специалистара салайыахтаахтар. Туһаныллар сир мугутуур кэмэин чопчулоохха.

Кэлэр өртүгэр бэйэбит күүспүтүгэр, сирбитигэр уоллутугар эрэ суоттаныахха. Олорон биэрэр табыллыбат.

САВВИН Р.М. Тыыл, педагогическай үлэ ветерана, улуус бочуоттаах гр-на, РФ үөрэһириитин туйгуна

Үөрэх дыйла сабаланаары турдабына

**ОСКУОПАБА – САНА
ФОРМАНАН**

ха Республикатын Президиум М.Б.Н.

Саха Республикатын Президентэ М.Е.Николаев 1999 сыл ыам ыйын 25 күнүнээби 777 №-дээки Укааһыгар олобуран, республика бары уопсай үөрэхтээһин оскуолаларыгар алын кылаас үөрэнээччилэриттэн сабалаан биир үөрэнэр формаба киллэрини сорууга тураар.

Оскуола үерэнээччилэрэ биир форманы катил-
лэрэ оҕолор ортолоругар социальнай араас-
таһыыны туоратыыга уонна бэрээдэги, тутта-халта
сылдьыыны тупсарыыга көмөлөөх буолуоҕа. Аас-
пыт үөрэх дьылыттан улуустарга санга формада
кирии саҕаламмыта. Оттон биниги улууска Хаты-
лы орто оскуолата (директор К.К. Чичигинаров)
"Күнэй" КП-га чэпчэки сыһааһа тулсалай та-

Каши тикээрэн бары үерэнэччилэрин хааннай-
быта хайбанын итинээ холобурга туруоруллу-
он эрэ сөл.

Бийишлы санга үүнэр үөрэх дымьыгар улуус-
пут бары оскуолаларын алын сүтүөх кылааста-
рын үөрэнээччилэрэ биһир үөрэх форматын кэ-
тэллэрэ ирдэнэр. Онон, оскуола салайааччылары,
учууталлар уонна төрөппүттэр өбөлүргүт балабан
ыйын 1 күнүгэр школьной форманан кэлэллэрин
хааччыаргыт булгуччулаах. СР Үөрэхтин минис-
терствотын анал сакааһынан "Хотугу сир инс-
тэнээнэ" Дькуускуйдаабы иис фабрикагыгар
алын кылаас өбөлүрүгэр аныгылыы араас бийиш-
лаах оскуола таһаҥа тута төлөөн ылдыҥа тигил

лэн бэлэм сытар. Кинн сыаната министр Е.И. Михайлова дбаһылан олуннуу ытган 30 бэрыаһыан чэгчэтиллэн турар. Сыана арааһа тиги быһаһыттан тутулуктаах. Ол курдук уол оҕо көстүүмүн комплекга манньык: жилет — 72 солкуобайтан 76 солкуобайга дылы, бүрүүкэ — 75 солкуобайдаах, хлаптыс — 13 солкуобайдаах, куртка — 125 солкуобай сыаналаахтар. Оттон кыыс оҕо таһаһын комплекга: сарафан — 93 солкуобайтан 150 солкуобайга дылы, жилет — 86 солкуобайтан 94 солкуобайга дылы, юбка — 37 солкуобайтан 63 солкуобайга дылы. Фабрика аадырыһа манньык: Дьоккуускай куорат, Глухой переулок, 2/1. Биллсизэр телефоннар: 44—50—55, 44—59—02, эбэтэр улуустаабы үөрэх управлениетыгар 21-295 эрийэн билсэххитин сөп.

Үрдүкү кылаас форматын улуустаабы
"Күүнэй" КП-га сакаастаан тиктэриэххитин сн.

Улуставды үөрэх үпрдлениета.

Аввааччы махтанар

ТУҮННЭРИ ТУБҮГҮРҮҮ

Нийдмэлгэ баар та-
ас дьнэ иккис этээнгэр
улуустаабы киин ба-
лыһа хирургическай
отделениета үэлэири.
Киинтэн балай аай
тэйиччи эрээри, хэли-
барыы, кирири-тахсыы
үгүс дойдута эбит. Мин
сөмүйдэбин өлөрөн ки-
ириэн манна 20 хонук
сытан сөмүйдэ икки
сүһүбүн быстаран, эи-
тэнэн, үтүөрөн табыс-
тым.

Бу дөңз иккис ки
рэр аанынан "Алма Па
дани — Даймонд" дия
тэрилтэ бээр. Дөз бу
рилтэбит хас бэтинсэ,
субуота ахсын арыгыта
суох сатамат дойду
буолбут. Икки
этэһинэн тилэри сүүрэ
сылдьан арыгылыыл
лар, дөксө таһырдыа
тахсан тардылаһал
лар, ыһаы-хаһы
бөгөтө буолаһаллар.
Эбиитин онорон,
ыарыахтары утулпа
ка, матассыкылынан
түүннэри суксугу
раһаы, сигнал
лааһын...Кунду тааһы
кырылыһыр дьоммут
үлэлиир ытык сирдэ
рин арыгылыһы уйа

Оностон төгө өр ман-
нык үлэлииллэре буол-
ла? 1992 сыллаахха
бу тэрилтэ маңнай
аһыллыытыгар хас тах-
сар кирилиз тохтобу-
лун айы харабаллар
милициялар баалларын
дьулай да, ытыгылы
да көрөн аһарбытым.
Билигин дьиз-уот
көстүүтэ олус да
мөлтөөбүт эбит. Үрдүк
салалталар туох эмит
чэбдигирдэр дыһал-
ылыннахтарына табыл-
дыһын.

Маньнык табыгала суох ыалланнар даҕаны, хирургическай отделение бэйэтин аһалыан тиргиччи үлээни олорор. Туурт палата лаах, отут куйкалаах. Операция онорор, бэрэбэскилиир хостордоох, ону тэнэ остолобуой, снэстэрэлэр хосторо, врач кабинета, өссө кыһынын иһирдэ туалеттыахха септөөх хостордоох. Биир тылынан быһаччы эттэххэ, тыа сиригэр табыгастаах. Коридора ортотунан уһун синньигэс, онно телевизор туруоруллубут, ыйыллыбыт кэмнэ

KODYENTON, CAN.

Ордух мунур-
даазынан малдын эбэ-
тэр ол-бу оһолго
түбэлтэн эайыбиттэр сы-
таллар эбит. Оһолло-
нуу-эайын көрүгэ бэр-
араас. Хадаар киһигэ
Проккопий Осипов эай
өрүнг сылдаан олохто-
ох шарытын таарым-
тата киһэн, оргуйбут
ууга буспут. Онтон тэм-
тэрийэн аны уотугар
кирэн бизэн, тири-
тин үксүн сөлөтүт, Он-
тон Холбооттон уонча-
лаах уолчаан иликтэ-
рин-атахтарын уонча
сирэйин бөдөнүнэ сиз-
тэн киһибитэ. Медис-
тэр шарыахтарын
үтүрдэр тулугар туох
баар кыһамныларын
ууран туран үлэнил-
лэр. Ол курдук, сизэ-
рэлэр А. М. Сивцева,
С. Ф. Вихокурова,
О. А. Попова бэйэлэрин
төрөллүт адаларын кур-
дук истинник-ийирэх-
тик сыһыеннаһан Прок-
копий Осипов танаһы-
сабын уларытталларын,
көрөллөрүн-истэллэ-
рин киһи туораттан
хайгаһы эрэ көрөр. Бэ-
рээбээскиллэр хос

хааайката ыстаарсай
сиэстэрэ Л.Л.Дьяконо-
ва ураты кыйамныла-
ах, үтүөкөн эмчит
эбит. Мин сытар кэмнэр
мунурдаабынан ыалды
ан хиирбиттэргэ уон
икки операция
оноһулунна. Сорох күн
эбиккэ дылы субуруч-
чу иккилии-үстүү, со-
ровор түүн үһүгэр,
ардыгар сарсыарда
олох эрдэ күн тахсыан
иннинэ эмчэ өкөрөл-
лөр. Быһатын эттэххэ,
сыһыһанар да, утууар
да соло суох курдук,
түүннэри түбүгүрүү бу-
олар эбит. Аны опера-
цияламмыт ыарыһахтар
олус дебыннук туралла-
рын сөхтүн. Холбоһуон
эттэххэ, мунурдаабын
быстарбыт киһи 7-8 ча-
ас ийигэр туран остоло-
буйга хэлэр. Хирург
Н.Н.Кузьминаны икки
операцияны өнөрбутун
исинэ, кайдах турук-
таабын ыраахтан уоран
көрдүү. Киһи опера-
циянанайтан тахсаат ик-
ки илнинтэн өрө уунан
баран, аллараа нүүскэ
сөбүс түһэрдэ итиннэ
илнинтэн илибиртээт,
иннин дикки хааман

агтыбынан кэлэн ааста. Эннө көрдөхкө, бэрт холку, төрүт да ыгыл-ыйбатах, сылайбатах-сындайыбатах курдук. Дьоннор: "аны бини операцияны оңордордох", — дэстилэр... Дьон-ежда Николаевна операциялаабыт дьонно бэры үчүгэй туруктаахтарыттан, олус астынын. Бэл борооскуну аггатар ыаллар: "Бу санитар ичинтэ "чэп-чэки", ол киһи ичинтэ "ыарахан", — дьон талымастыыллар. Итинэн эңигээн көрдөхкө, дьоннээх Айылбаттан айдарыылаах, сымневас илиилээх үрдүк категориялаах хирург бу — Н.Н.Кузьмина буолар эбит. Дьоннор Кузьминнар дьон кэргэниги үтүөкэн врачтар уллууска бааллар дьон махтанан-астынан туран кэлсэтэллэрин үгүстүк истээнчибин. Терапевтической отделение сәбидиссәй Г.Э.Кузьмин СР үтүөлээх врач баулбутун билэбин. Онгон киһи кэргэнигэр Дьонба Хаан эитэнэр

гэ хүлээбитийн эхэнд
нэ бэйэм уу харахы-
нан керөн-билэн дон-
сэргэ махтанар этинт-
гэр олуфун дин
себулэстим.

Кыра сындыры-
мандыры, холобур, ас
хантан эрэ олус хойута-
ан кэлэрин, илэр уу
ардыгар олус
мөлүгөрүн экин аахсы-
батахка уонга ыллара
"Амма Падани-Дай-
монд" диэн тэрилтэ
моһуогун ахсаанна
алыс ылбатахка, бары-
та үчүгэй.

Түгэснэн туһанан, хирургической отделение бары үлэһитэригэр үтүөрэн тахсыбыт ыарыһахтар ааттарыттан махтал-баһынба тылларын этэбин. Дьон доруобуйатын чөлүсгэр түпэрэр иннингэр түүннэри түбүгүрүр үрүн халааттаах ааньалларбар үтүөтээн үтүөнү эрэ баһарабын.

Афанасий
ЕФИМОВ,
хайнат общес-
твенной корреспонден-
дента

Иһирэх тылыннан

Олоххо таптал, дьулуур утуу холобура

“Сардана” колхуос аатырбыт ыанньыксыта Елена Николаевна Иванова кыһа Елена 1949 сыллаахха Мугудай уолугар Михаил Егорович Сивцевка кэргэн тахсыбыта. Эдэр ыаллар Мара-лаайы Төбүрүөнүгэр олорбуттара, колхуоска үлэлээбиттэрэ. 1951 сыл сааһыгар бэрт жин айдаан, мөккүөр кэнниттэн “Сайды” дин уонна Максим Горькай затынан колхуостар холбоһон оройуонга маңнайгы

бөдөмсүйбүт холжур
тэриллибитэ. Кини ки-
нэ уопсай мунһаа
быһаарытыкан Мара-
лаайыга олохтоммута.
Председателинэн Иван
Ильич Сивцев талы-
лыбыта.

Минь председатели
солбуйааччынан та-
лыллан Михаил Его-
ровичтаахтыг бииргэ
дьюкаах олорубтут.
Үдэ кизнэ күүстээдэ
оргуйбута. Маралааы
бөһүөлэгин тутуугар
тыаттан мас кэрдэн
киллэри, туугу араас
үлэтэ, тыа солообуна,
сир хорутуута. . . аах-

тахжа үгүс да буол-
лаба эбээт оччотообу
холкуос үлэтэ. Предсе-
датель Иван Ильич ба-
рахсан үлэни сагаан
тэрийэр ураты добуур-
даах эгэ. Адьыах сүл-
һиһигэр Маралаайыга
типовой бөлүөлүк ту-
туллубута. 1956-1957
сылларга холкуос
үбүгэр 8 кылаастаах
оскуола, 15 куйкала-
ах балыыһа, физзал,
200 миэстэлээх кулуун
дьыһылар дьэндэспит-
гэрэ. Республикада ин-
киһинэн механизиро-
ваннай хотон, миэ-
лингэ, оройуонна бас-

тахы 15 ат хүүстээх
локомобиль динлэрэ
баар буолбуттара.
Манна эр дьон эрэ бу-
олбакка, дыахтардын,
онтон сайынын оболу-
ун бары тэннэ кабыл-
лыбыттара.

Михаил Егорович
уонна Елена Никола-
евна Сивцевтар 9 уол,
2 кыыс оболоммутта-
ра. Елена Николаевна
"Герой-Ийэ" үрдүк
аатын ылбыта. Кинилэр
дьулуурдаах үлэһит,
олокхо тардыһар буо-
ланнар, холкуос
куустазых үлэтигэр си-
һэрттэллэр даҕаны

игичээ үгүс обону
ийтэн, керен-карайа
атахтарыгар туруор-
дахтара.. Оччотобу
олух ыараханын били-
гин ким да мэлдээспэт.
Ордук ыараханы эл-
бээ ололоохтор
керсүбүттэрэ. Сивцев-
тар ололохтоттон ахтар

тар оболоруттан ахтан
аһардахха кинилэр
билигин бары идэлээх
үлэит буолбут дьон-
нор. Михаил Болугурга
олорор, бухгалтер идэ-
лээх. Семен Чуралны
ыһа, ревизор идэлэ-
эх. Егор Чыалпараба
олорор, саха боруода
сүүрүүк аттары эрчий-
эр, Николай Намна
оскуола солбуллубат
завхотта. Кыиастара.
Прасковья дойдутугар
Мугудайга олорор,
олохтоох өргө оскуо-
лаа саха тылын учуу-
тала. Саамай кыра кы-

Ааспыт сүл Елена Николаевна уосон Михаил Егорович ыал буолбуттара 50 сыллаах үөрүүтүн оболорун, сизттарин, аймах-билэ дьоннорун кытары үллэстибиттэрэ. Бинни, биир дойдулаахтара, изиллээк ытыктанар ытык ыалыгар дьол тосхойуохтун дьин алгысыбыт.

Пётр
ПЕРМЯКОВ.
Мугудай.

